

ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА – БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ

ГОДИНА СХVІІІ, БРОЙ 19

СОФИЯ, 16-31 ОКТОМВРИ 2017 г.

ЦЕНА 0,70 ЛВ.

e-mail: sinizdat@gmail.com, synodalpress.bg@gmail.com

www.synodalpress.blogspot.bg

Патрология

† Волоколамски
митрополит Иларион
(Алфеев)

Св. Григорий Богослов
за учеността

стр. 1-6

Конференция

Рилският манастир –
история, памет, духовност

Чудеса на светостта

Икона на св. Богородица
замироточи в САЩ

стр. 7

Поклоннически пътувания

Не от този свят

Български светини

Реставрация на
стенписите в Бачковския
манастир

стр. 8

ИСТОРИЯ

ПОГЛЕД КЪМ БЪЛГАРСКАТА ЕКЗАРХИЯ (1870 – 1953)

След продължилата няколко десетилетия църковно-народна борба на 27 февруари 1870 г. султан Абдул Азис подписа ферман за учредяването на самостоятелна българска църковна структура под формата на екзархия, полузависима от Вселенската цариградска патриаршия. Благодарение на този ферман станало възможно възстановяването на изгубената в началото на XV в. българска църковна независимост. Цариградската патриаршия посрещнала с неприязън този акт на османската администрация и обявила, че в него има на меса на антиканоничност.

Това обаче не отговаря на истината, тъй като в султанския ферман бил залегнал проектът на цариградския патриарх Григорий VI от 1867 г., както и ревизираният пак от него проект на двустранната българо-гръцка комисия от 1869 г. Освен това по същество ферманът с нищо не нарушавал историческите права на Вселенската патриаршия, нито светите канони, приети на вселенски и поместни събори. Пет члена от фермана (3, 4, 6, 7 и 9) ясно и категорично говорят за поставяне на Българската екзархия в пряка връзка с Цариградската патриаршия и дори в известна зависимост от нея. В духа на църковните канони и в хармония с практиката на другите църкви били съставени и останалите пунктове на султанския ферман.

Единствено чл. 10 от фермана създавал известни „затруднения за приемането му от Цариградската патриаршия. Този именно член определял духовната юрисдикция на Българската екзархия, като посочвал само част от епархиите ѝ, там където българското население било преобладаващо. За областите със смесено население се предвиждало да се проведе народно допитване. В действителност чл. 10 от султанския ферман отнемал от Цариградската патриаршия обширни и богати български епархии, лишавал я от значими финансови приходи и поставял твърда бариера против гръцко-

то влияние всред българската възрожденска нация. Именно поради това Патриаршията започнала енергични протести пред Високата порта, а когато те останали без резултат, замислила

интригата за налагане на схизмата

Въпреки противодействието, което оказала Цариградската патриаршия, българските дейци по църковния въпрос в Цариград пристъпили към изграждането на екзархийското ведомство. От 23 февруари до 24 юли 1871 г. в Цариград заседавал Първият църковно-народен събор. В него взели участие 50 души, от които 11 духовници и 39 миряни. Проведени били 37 редовни заседания, като фактически на 23-тото заседание от 14 май окончателно бил приет и подписан Уставът за управлението на Българската екзархия. След това той бил преведен на турски език и връчен на Високата порта (турското правителство) за одобрение. Съборът се саморазпуснал след като безрезултатно чакал два месеца позволение да избере екзарх.

Изборът станал чак на 12 февруари 1872 г., като за екзарх бил избран най-възрастният архиерей – Иларион Ловчански. Обаче по внушение на Високата порта и чрез натиска на някои политически кръгове той си подал оставката и на 16 февруари с. г. бил проведен втори избор, на който

избрали за екзарх Видинския митрополит Антим

Раздразнени от успеха на българското църковно дело, гръцките духовници свикали на 29 август 1872 г. голям гръцки църковен събор, който на 16 септември с. г. обявил Българската църква и българския народ за схизматични. Налагането на схизмата тогава изобщо не

На стр. 4

ИЗ ЖИВОТА НА ЦЪРКВАТА

50 години от интронизацията на приснопамятния митрополит Панкратий

Негово Свемейшество Българският патриарх Неофит бе на триднешно официално посещение в Старозагорска епархия.

Повод за свемейшата визита бяха чествания по повод 50 години от интронизацията на приснопамятния Старозагор-

ски митрополит Панкратий, организирани от високочреосвещеня Старозагорски митр. Киприан

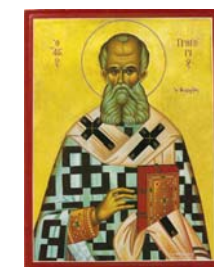
На стр. 3

ПАТРОЛОГИЯ

† Волоколамски митрополит ИЛАРИОН (Алфеев)

СВЕТИ ГРИГОРИЙ БОГОСЛОВ ЗА УЧЕНОСТТА

Продължение от бр. 17
Трябва да отбележим, че в раннохристиянската писменост доста често се говори, че човешката цивилизация, изкуството и културата имат демоничен произход и са се появили в резултат на отпадането на човека от райското блаженство: именно сред потомците на Каин, който „се отдалечил от лицето Господне“ (Бит. 4:16), се развили градостроителството, животновъдството, музиката и производството на сечива за труда (Бит. 4:17-22). В съответствие с този възглед св. Йоан Златоуст казвал, че „градове-

те, изкуствата, дрехите и множеството останали потребности... смъртта донесла заедно със себе си“ (За девството 15). А в беседите на св. Макарий Египетски се прокарва мисълта, че мъдреците, филосо-

фите, писателите, поетите, художниците, скулпторите, архитектите и археолозите са „пленици и роби на лукавата сила“ и са творили под въздействието на „вселилата се в тях змия“, т.е. на дявола (Беседа 45).

Много църковни писатели обаче са посочвали и положителните аспекти на човешката цивилизация и култура, като смятали, че християнството, макар и да се разграничавало от езичеството, може да заимства от езическата култура всичко полезно. Свети Климент Александрийски, по-специално, е възприемал цивилизацията

На стр. 6

ХРОНИКА

България

Посрещната бе иконата на Пресвета Богородица „Всецарица“

Иконата – копие на чудотворната атонска „Св. Богородица Всецарица“ – бе посрещната в ПКСХП „Св. Александър Невски“ на 30 септември, в навечерието на празника Покров Богородичен. Образът на Майката Божия е дар за Патриаршеската катедрала и ще остане за постоянно в храма.

Образът на св. Богородица е изработен от монаси на светогорския Ватопедски манастир и е копие на известната чудотворна икона на Майката Божия, намираща се там.

След тържественото посрещане бе отслужено и възкресно-празнично бдение от Мелнишкия епископ Герасим, главен секретар на Св. Синод и председател на храмовото настоятелство на Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски“.

Освен посрещнатата икона на св. Богородица, в катедралата се пази и

друга нейна икона – „Достойно ест“, която бе подарена на ПКСХП „Св. Александър Невски“ през 2012 г., както и копие на чудотворната „Бачковска“ икона на св. Богородица. В храма са изложени за поклонение още и частици от мощите на св. Александър Невски и на св. Серафим Саровски.

Заради голямата благодат на иконата „Св. Богородица Всецарица“, която помага на всички, притекли се към нея с вя-

ра и упование, у нас вече има няколко нейни копия. Една от първите, които пристигаха в България, е тази в храма в кърджалийския кв. „Гледка“. Такава икона има и във варненския храм „Св. Атанасий“, в пловдивския храм „Св. Петка“, в катедралния храм на Видин „Св. Димитрий Солунски“, в столичния храм „Покров Богородичен“ и в Гигинския манастир „Св. св. Козма и Дамян“.

Празникът на столичния храм „Покров Богородичен“

На 1 октомври софийският храм „Покров Богородичен“ отбелязва своя празник с архиерейска св. Литургия, оглавена от Негово Преосвещенство Мелнишки епископ Герасим по благословението на Негово Светейшество Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит.

В съслужение с епископ Герасим – главен секретар на Св. Синод на БПЦ, бяха ставрофорен иконом Ангел Ангелов – духовен надзорник на Софийска епархия, иконом Николай Танев – председател на храма домакин, протоиерей Николай Георгиев, свещеник Георги Янъков и дяконите Костадин Трнев и Йордан Божилов.

Преди началото на св. Литургия епископ Герасим пострига за четец на Българската православна църква малкия Павел Сирийски.

По време на свещеническото причастяване отец Георги прочете слово за празника Покров на Пресвета Богородица.

В края на светлата богослужба епископ Герасим поздрави многобройните богомолци, изпълнили храма, от името на светейшия Български патриарх Неофит и от свое име. Негово Преосвещенство също говори за празника Покров Богородичен, който не толкова отбелязва запазването на един град или една държава, а чества запазването на вярата ни: „И тази вяра никой не може да ни я отнеме. Какво може да ни отлъчи от любовта Божия – огън, меч или друга някоя сила? Насила никой не може да ни отлъчи от Христос! Защото Той живее в сърцата ни и когато ние се ползваме от тайнствата и се причастяваме с Неговото Тяло и Кръв, Той не-

видимо, тайнствено пребъдва в нас. И никой агресор не може да отнеме от нас Христос. Освен ако самите ние, по внушение на дявола или по някакво наше страстно подхлъзване, не решим и сами не Го изоставим. А иначе, Неговата Пресвета Майка, която е била една от нас, родена по плът, знаейки всички наши немощи и всички наши потребности и болки – тя състрадава с нас и сега и се моли с нас, и наистина е един ходатай за нас пред своя Син, и със своя покров покрива всички нас“.

Епископ Герасим поздрави специално и новопостригания четец Павел, като му пожела много здраве и сили в служението му. Предстоятелят на храма о. Николай Танев благодари на владиката за богослужбата и сподели радостта си от препълнения храм и многобройните причастници. Беше прочетена и молитва за началото на учебната година в енорийския център на „Покров Богородичен“, където десетки малки и големи се обучават в катехизис, иконопис, църковно пеене и дърворезба.

Всичкото си упование възлагаме на тебе, Майко Божия, запази ни под твоя покров!

Софийска митрополия

Храмов празник на Айдемировския манастир

Негово Високопреосвещенство Доростолски митрополит Амвросий отслужи светлата Литургия за празника в девическия манастир „Покров Богородичен“, с. Айдемир.

Участие в богослужението взеха ставроф. ик. Добри Чаков, ик. Георги Попов – ефимерий на светата обител, и духовници от епархията. Присъства и кметът на с. Айдемир г-н Денчо Георгиев. Молитвено участие взеха монахиня Йоана и монахиня Анастасия. Много благочестиви и ревностни християни се бяха стекли да изпросят благословението на своя архирей и да се поклонят в светата обител.

По време на светлата Литургия Негово Високопреосвещенство въведе в дяконски чин Александър Иванов Александров.

„Покровът на Божията Майка да бъде над всички нас!“ – благопожела митрополит Амвросий в края на литургията.

След това бе отслужен водосвет за здраве и осветен корбан, който бе раздаден на поклонниците.

Доростолска митрополия

Откриване на академичната учебна година в Богословския факултет на СУ

По традиция при започването на учебните занятия с редовните студенти за учебната 2017/2018 година в параклиса на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ бе отслужена архирейска св. Литургия с водосвет. Богослужението на 2 октомври бе оглавено от Мелнишкия епископ Герасим – главен секретар на Св. Синод на БПЦ-БП.

В съслужение с владиката бяха свещеник д-р Сава Кокудев – ефимерий на академичния параклис и главен асистент по систематическо богословие, свещеник Венцислав Попиванов, дякон д-р Иван Иванов – доцент по литургия, и йеродякон Вартоломей Фердов.

В словото си в края на св. Литургия Негово Преосвещенство предаде благопожелания от името на Българския патриарх Неофит, като пожела и от свое име на преподаващите и на учещите се във факултета „здраве, търпение, духовни сили и разум, за да преуспяват в църковната наука, което не е нищо друго, а усъвършенстване в добродетелите“.

Проф. д-р Александър Омарчевски – декан на Богословския факултет, благо-

дари от името на академичната колегия, както и от името на всички студенти. След това беше отслужен водосвет, като еп. Герасим поръси със светена вода университетския параклис и всички присъстващи, а отец Сава – всички учебни зали и кабинети на преподавателите във факултета – за здраве и благопреуспяване в учебния процес.

Бяха раздадени студентските книжки на първокурсниците в бакалавърската програма от двете специалности на редовното обучение във факултета – „Теология“ и „Религията в Европа“.

Мартин МИТОВ

† IN MEMORIAM

Упокои се в Господа архимандрит ТЕОФАН

На 83 години се престава в Господа архимандрит Теофан (Диновски), брат на Църногорската света обител.

Отец Теофан е роден на 14 февруари 1934 г. в с. Бутан, Врачанско. Средно образование получава в Софийската духовна семинария „Св. Йоан Рилски“, тогава на гара Черепиш. След това завършва Духовната академия „Св. Климент Охридски“ в София. Доктор по богословие от Московската духовна академия с тема на дисертацията „Св. Тихон Задонски като добър пастир“.

Първоначално е монах от братството на Дивотинския манастир „Св. Троица“, от 1965 г., като на 18 април 1965 г. е ръкоположен в йеродяконски чин от Неврокопския митрополит Пимен – в храм „Въведение Богоро-

дично“, в Благоевград. На 17 октомври 1965 г. в Хаджидимовския манастир „Св. Георги“ е ръкоположен в йеромонашески чин отново от митрополит Пимен. В архимандритско достойнство е въведен на 27 декември 1972 г. в ловешкия храм „Св. Неделя“ от Ловчанския митрополит Григорий.

През 2016 г. се присъединява към братството на Църногорския манастир „Св. св. Козма и Дамян“.

Бог да го прости! Вечна и блажена да бъде паметта му!

Опелото на архим. Теофан бе на 7 октомври (събота) в Църногорския манастир „Св. св. Козма и Дамян“.

Софийска св. митрополия

ИЗ ЖИВОТА НА ЦЪРКВАТА

50 години от интронизацията на приснопамятния митрополит Панкратий

От стр. 1

(последното духовно чедо на упокоения се архиепископ), заедно с Епархийския съвет.

Патриарх Неофит за първи път посети Старозагорска епархия като кюрарх на Българската църква и бе посрещан за първи път от митрополит Киприан, като председател на Старозагорската катедрала.

Тържествата започнаха на **29 септември** с отслужването на празнична вечерня в катедралния храм „Св. Димитър“ в гр. Стара Загора и заупокойна молитва на гроба на приснопамятния Старозагорски митрополит Панкратий, който се намира в двора на църквата. В катедралния храм се събраха множество архиепископи, духовници и миряни, за да почетат митрополита.

В края на заупокойното последование към присъстващите се обърна митрополит Киприан с думите: „Сърцата ни са преизпълнени с чувства и емоции, които нахлуват заедно със спомена за приснопамятния Владика, пред който гроб стоим с трепет и възхищение. Когато по Божия промисъл Бог ме постави на митрополитския престол в Стара Загора, открих още качества, които ме карат да му се възхищавам. Сега отново се убеждавам в перспективните му мисли и действия, които добри плодове все още берем. Сега по-често се вглеждам в неговия пример като участник в междудуховните отношения и черпя от опита. В следващите два дни ще можем да си припомним неговата личност, независимо от обстоятелствата, които ни се представят от една и друга медия, злоупотребяващи с паметта на митрополит Панкратий. Нека се поучим от неговия пример. Той имаше покаяние, милост, добросъздечие, вдъхновение и боязнь от Бога. Духовният му живот показва именно това, че когато човек се покае и потърси прошка от Бога, той ще бъде приет. Бог ми е свидетел, че тази моя лична любов към митрополит Панкратий ме вдъхновява и ми дава сили. Нека очерпим този опит – силна личност, която намери мъдростта на покаянието и сърцераздиращите слези. Който го направи – винаги ще може да се върне при Бога!“

На **30 септември** в зала „П. Р. Славеиќов“, в сградата на Общинска администрация – Стара Загора, се състоя **научна конференция** „Старозагорският митрополит Панкратий като образец на Всеотдаен архиепископ, духовен наставник и общественик“.

Още на Входа на сградата Българският патриарх Неофит бе сърдечно посрещан от кмета на града г-н Живко Тодоров, който го приветства с добре дошъл в „града на липите и поетите“, а деца от местното СОУ „Кирил Христов“, изучаващи предмета „Религия“ поздравиха патриарха и взеха от него първосвещителско благословение.

Сред гостите на конференцията бяха: Техни Високопреосвещенства Сливенски митрополит Йоаникий, Великотърновски митрополит Григорий, Ловчански митрополит Гавриил, Пловдивски митрополит Николай, придружаван от тримата си викарни епископи – Арсений, Яков и Поликарп, представителите на Руската и на Румънската църква у нас – архимандрит Филип (Василев) и ставр. ик. Нелиц Опря, протосингелът на Софийска митрополия архимандрит Василий, протосингелът на Старозагорска митрополия архимандрит Богослов, областният управител Гергана Микова, генералният консул в гр. Одрин, деканът на Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. г-р Александър Омарчевски, заместник-областният управител Петя Чакрова, народен представител, директори на институции, представители на обществени и граждански институции и много граждани.

Форумът започна с изпълнение на окмет за източна православна музика „Св. Йоан Дамаскин“, с диригент Стефка Минкова, и бе открит лично от Негово Светейшество Българския патриарх Неофит.

„Митрополит Панкратий ще бъде запомнен с образа на истински християнин и духовник. Той съчетава скромността и архиепископското звание със строгостта и твърдостта, които изискваха позицията му на църковен администратор и на епископ. Името на митрополит Панкратий и до днес се асоциира с образа на всеотдайния архиепископ, грижовния архипастир, старателно изпълнил своя църковен и граждански дълг“ – каза в словото си патриарх Неофит при откриването на форума.

Спомени за достойния старозагорски архиепископ споделяха Сливенският митрополит Йоаникий и Великотърновският митрополит Григорий.

С доклад се включиха още акад. Благовест Сендов, проф. Цанко Яблански, бивш кмет на гр. Стара Загора, доцент г-р Димитър Попмаринов от Великотърновския богословски факултет.

Към присъстващите се обърна и настоящият кмет на Стара Загора Живко Тодоров, който благодарно на Негово Високопреосвещенство митрополит Киприан, под чието благословение се провежда честванията, за възможността в града да бъде посрещан светейшият Български патриарх и придружаващите го гости от Светия синод, като гарантира, че в лицето на администрацията те могат да открият постоянна подкрепа и готовност за сътрудничество. Конференцията завър-

ши с прожектирането на **документалния филм „Архидия“**, посветен на живота и делото на дяко Панкратий, в който участват неговите съвременници, близки и съратници. 28-минутният филм е дело на Тони Куцаров (работил като кореспондент на БНТ в Стара Загора, в периода, в който дяко Панкратий е оглавявал Старозагорска епархия) и колеги.

В деня на заслужена почит към старозагорския митрополит бе представена **книгата „Митрополит Панкратий“** със спомени за него. Тя се издава с благословението на Старозагорския митрополит Киприан, който е и неин съставител. В нея могат да се прочетат спомени на митрополит Киприан, Сливенският митрополит Йоаникий, племенницата на дяко Панкратий и др. Книгата завършва със снимков архив и кратък исторически летопис на протоиерей Йордан Василев.

В края на конференцията ик. Йоан Карагеоргиев, началник на културно-просветния отдел на Старозагорската митрополия, представи официално и новия **сайт на митрополията**, който се подготвя от няколко месеца.

В следобедните часове Негово Светейшество, синодалните архиепископи и част от официалните лица посетиха обновената сграда на Старозагорска митрополия. Там ги очакваше митрополит Галактион, който с голямо възхищение се благослови от патриарх Неофит и се поздравя с всички присъстващи. С братска загриженост духовниците общуваха със своя заболял събрат и му засвидетелстваха любовта си.

С посещението на Негово Светейшество започна и **нова Кондука** на

Старозагорска митрополия, която да остане в историята на епархията.

Вечерта на същия ден в залата на Държавна опера – Стара Загора се състоя „In Memoriam“ – **концерт в памет на митрополит Панкратий**. Специално за събитието пристигна и директорът на Софийската опера и балет акад. Пламен Карталов. Гостите бяха посрещнати от ръководството на Старозагорската опера, в лицето на директора Огнян Драганов и заместник-директора Красимир Червильов, и заедно с висшите духовници преди концерта споделиха възхищения и бъдещи планове.

В концертната програма бяха включени изпълнения на църковнославянски песнопения на столичния Хор при храм „Св. св. Кирил и Методиј“ с диригент г-р Боряна Найденова, Хор при Държавна опера – гр. Стара Загора, с диригент Димитър Косев и Хор при Патриаршеската катедрала ставрополически храм-паметник „Св. Александър Невски“ с диригент Димитър Димитров. Особено възбуждащо бе изпълнението на трите хора, които в края на концерта се обединиха с обща програма.

Митрополит Киприан, който лично бе подбрал репертоара на хорвете, възторжено дирижираше от балкона финалното песнопение.

На **1 октомври**, когато Църквата чества Покров Богородичен и почита своите сладкогласни певци св. Йоан Кукузел и св. Роман Сладкопевец, в старозагорския храм „Въведение Богородично“ бе отслужена патриаршеска литургия. Тази тържествена богослужба бе кулминацията на честванията, посветени на приснопамятния Старозагорски

митрополит Панкратий.

Заедно с Негово Светейшество край св. Тразеза застанаха синодалните митрополити Сливенски Йоаникий, Великотърновски Григорий, Ловчански Гавриил, Пловдивски Николай, Старозагорски Киприан и Врачански Григорий. С тях съслужиха тримата пловдивски викарни епископи, протосингелите и свещеници от Софийска и Старозагорска епархии. В края на богослужението Негово Светейшество се обърна със слово към официалните лица и гражданите на Стара Загора и благослови многолюдното църковно изпълнение.

Светейшият патриарх подаря на митрополит Киприан посох и панаял, която е била подарена на митрополит Панкратий от Атинския епископ през 1975 година.

От своя страна митрополит Киприан благодарно на Българския патриарх и събратия архиепископи, които са уважили честванията и увери, че това височайше присъствие е „импулс и стимул за нашето архиепископско служение, което ни въвежда в дълг и отговорност. Затова заедно с клира и православното изпълнение на Старозагорска епархия ви приветстваме като скъпи гости в нашите предели“.

„Разбирайки това духовно тържество като своеобразен мост между миналото и настоящето, ние сме уверени, че и в бъдеще ще можем да разчитаме на Вашата отеческа любов и на вашата братска помощ при осъществяването на трудната, но благодатна и народополезна мисия на Старозагорската епархийска църква!“ – каза още Старозагорският митрополит.

Митрополит Киприан връчи на Негово Светейшество първия орден на св. мъченик Игнатий Старозагорски (това отличие е новоучредено през т.г. за Старозагорска епархия от Св. Синод на БПЦ). В знак на признателност и благодарност той дари на патриарха омофор и епитрахил, специално изработени с патриаршеския зелен цвят.

Патриархът бе отличен и с почетния знак на областния управител Гергана Микова, както и с плакет от кмета на община Стара Загора Живко Тодоров.

Весела ИГНАТОВА

Отстр. I
и културата като плод на човешкото творчество под водачеството на Божественния Логос.

Всички светски науки според св. Климент имат небесен произход: „Писанието нарича с общото име мъдрост като цяло всички светски науки и изкуства, всичко, до което човешкият ум е могъл да достигне... защото всяко изкуство и всяко знание про-

мъдри и от едните, и от другите? Твоя собственост е и атичското красноречие? Ами играта на шапки (игра с кръгчета върху разделена на тъмни и светли квадрати дъска, подобна на шахматната – бел. прев.), аритметиката и умението да се смята на пръсти, системата за мерки и теглилки, тактиката за водене на война – чие е това? Не е ли на евбейците? Може би и поезията е твоя

pletus, series graeca Ed. J.-P. Migne – PG, 37, 627-638)

Всички тези текстове характеризират широтата и откритостта на св. Григорий: *той се е отнасял с уважение към всичко, което свидетелства за превъзходството на човека над безсловесните същества, което разкрива силата на човешкия разум*; било цирково изкуство, игра на шапки, други видове изкуство, хуманитарни и ес-

каква същност, нито пък събитие... но, както всичко останало, така и самото движение на звездите, както се полага, приписваше на Бога. Що се отнася до науката за числата и съчетанията им, а така също за предизвикващата възхищение медицина, която навлиза в същността на природните неща и смесванията помежду им, той изучава причините на болестите, за да може, изтъквайки корените, да отсича също и клонките, – той кой би бил толкова неук и завистлив да присъди на Кесарий второ място?... И твърдението ми не е голословно: тъкмо обратното – и Изтокът, и Западът, и всички страни, които по-късно Кесарий обходи, са стъпнове, върху които неговата начетеност е останала завинаги“ (Слово 7).

Желанието на Григорий било Кесарий да избере като начин на живот „философския“ (живот на „философ“ в представите на св. Григорий означава полумонашески начин на живот, съвместяващ строга християнска аскетизъм със задълбочени научни изследвания – бел. М. И.), но той предпочел кариерата на държавен чиновник. Още на младини той придобил известност в Константинопол, получил място в сената и длъжността придворен лекар. Но, както подчертава св. Григорий, „философ“ човек може да остане и живеейки в света, и носейки богатите дрехи на придворен. Монашеството и пустинята са съдба на малцина, но всеки човек, поставящ християнското благочестие на първо място, а всичко останало – на второ, може да води живот на истинен философ: „... Той стана придворен, което не ми беше съвсем по вкуса... Защото... за мене да бъдеш последен при Бога е по-добро и по-високото, отколкото да заемаш първото място при земния цар. Но Кесарий не заслужава и да бъде порицаван, защото животът на философ, колкото е най-възвишен, толкова е и най-труден: той не е достъпен за много хора, а само за онези, които са призвани към него от Божи велик Промисъл... Но не е малко и колкото някой, избрал втория начин на живот, запазва благородство и повече се грижи за Бога и спасението си, отколкото за земната слава... Именно така, както знаем, беше начинът на мислене на Кесарий. Той получаваше първото място сред лекарите... включен е сред приближените на царя и получаваше високи почести. Безмалко предлага изкуството си

на висшите чиновници, знаейки, че нищо не спомага толкова за изравняването, колкото добродетелта и известността с прекрасните си качества... Всичко го уважаваха дори повече, отколкото това изискваше положението му... Но главно е, че нито слава, нито заобикалящият го разкош не можаха да засенят благородството на душата му, но при многото и важни отличия, основното достойнство за него беше да бъде и да се нарича християнин. Такъв философски начин на живот водеше Кесарий, макар че носеше мантия; с такива мисли той живя и почина...“ (Слово 7).

Когато на власт дошъл Юлиан Отстъпник, Кесарий, за недоволство на семейството си, не напуснал двора. Той обаче е бил отпратен в оставка след като открито изповядал християнската вяра по време на публичен диспут с императора. Този подвиг на изповедничество на Кесарий и последвалото изгнание в Назианз според Григорий заслужава по-голямо възхищение, отколкото ако Кесарий би разделил с Юлиан цялото царство.

Св. Григорий обичал да подчертава, че ерудирания не трябва да е самоцелта, а да доведе човека до богопознание и да му помогне да възраства във вярата. В наставление, написано от името на Никомул до собствения му баща, Григорий говори за това, как изучаването на литературата, риториката, историята, граматиката, етиката и точните науки води човека до познание на Бога:

„О, отче, едно нещо само желая вместо всичко – да овладя изкуството на словото.

Прекрасна е пламенната сила на риториката в народните, съдебни и похвални речи.

Превъзходен е умът, изпълнен с познания за историята. Защото историята е свързност от мъдрост, умът на мнозина. Немаловажна е и граматиката, илифоваща словото и варварския нрав, изцяло помагача на благородния език на Елада.

Важни са състетанията в изкуството на логиката...

А така също науката, с чиято помощ добродетелните люде израждат добри нрави...

Достойно е и онова, което мъдрите мъже с извисен ум и прецизни изследвания са изоцирили в същността му дълбочина, един – едно, друго – друго, и са ни го предали в писмен вид.

Те са показали природата на въздушните, земните, морските и небесните явления, и най-вече – ума на неизречения Бог; това, как Той управява света, накъде го води и какъв ще бъде краят на целия свят (κόσμος), увенчан с хармония във всичко...

Всичко това като изучава, докато съм млад, ще отдам ума си на Божественния Дух...

Спомни си извещения по начетеност мой дядо по майчина линия: как, украсен във всичко с многообразни знания, които е придобивал от всички краища на земята, живеел сред много народи, като последно откровение на своята ученост (λόγος) той е приел Христа...“ (PG 37, 1510-1512).

Юношата, от името на когото говори св. Григорий, пламенен в непреодолимо желание да разшири кръгозора си не само благодарение на ученото: влече го да пътуества, да се запознава с други народи, с други култури. Но всичко това, придобито отвсякъде, той желае да подчини в служение на християнството и духовния живот. Без съмнение, думите на Никомул са отражение на стремежите и опита на самия св. Григорий, който е пътуествал много в търсене на мъдростта и, спомняйки си младостта, вече влезе на живота си, и написал за себе си:

„Една слава бе за мен приятна – да преусетя в науките, които Изтокът и Западът, и слава на Елада – Атина са събрали.

Върху това се трудих много и дълго време, но и това, като повах при нозете на Христа, положих пред Него, за да отстъпна то място на словото (λόγος) на великия Бог, което засенчва всяка префинена и многообразна измислица на човешкия ум“ (PG 37, 977).

И така, античната ученост, светската словесност и цялата извънхристиянска култура минава на втори план, когато човек се докосва до Христа. В сравнение със „словото“ Божие всяко човешко слово не е нещо повече от мит, басня, измислица. Но изучаването на античната философия, митологията, поезията и останалите науки е необходимо, за да бъдат те положени при нозете на Христа. В това е основният патос на всички текстове на св. Григорий Богослов, посветени на възхвалята на учеността.

Из книгата „Жизнь и учение св. Григория Богослова“
Превод от руски:
Людмила ДИМИТРОВА

ПАТРОЛОГИЯ

СВЕТИ ГРИГОРИЙ БОГОСЛОВ ЗА УЧЕНОСТТА

излиза от Бога“ (Стромати 1, 4). Св. Климент включва медицината, музиката, скулптурата, пението, изкуството да се втриват мехлеми чрез масаж, дърворезбата, научните търсения, поезията, диалектиката и философията в изкуствата с небесен произход (Стромати 1, 4).

Именно такава възприемане на цивилизацията и културата е било близко на св. Григорий Богослов. Той е споделял мнението, че нито една нация, нито една религия, нито една философска школа нямат правото да си присвояват монопола върху културата, науката и изкуството, които са достояние на цялото човечество.

За св. Григорий истинният творец на човешката култура е Самият Бог; хората с творчески професии, израждащи световната цивилизация, са само оръдия в Неговите ръце: „Както езикът не принадлежи изключително на неговите изобретатели, но на всички, които го ползват, така и изкуството и всяка професия, каквато само можеш да си представиш. И както в изкусната музикална хармония всяка струна издава различен звук: една – висок, друга – нисък, така и в тези изкуства Художникът и Творецът-Слово, макар и да е избрал различни изобретатели за различните професии и изкуства, но всичко е дал на разположение на всички желязци, за да ни съедини с връзките на общението и човеколюбието и да направи живота ни по-цивилизован. И как след това можеш да говориш, че елинската култура е твоя собственост? (Св. Григорий се обръща към Юлиан Отстъпник – бел. М. И.) Но я ми кажете, нима финкийците не са изобретили четмото и писмото, или, както някои мислят, египтяните или еврейците, които са били по-

собственост?“ (Слово 4).

Както виждаме, св. Григорий е готов да включи дори играта на шапки в благата на цивилизацията. В едно от стихотворенията си той се изказва похвално за изкуството на звероукротителите:

„... Чуй докъде е стигнало изкуството.

Скорците говорят като човек, подражавайки на чуждия глас, към който са привикнали, когато са виждали в огледало избображението на издъпан от дърво скорец и са долавяли гласа на човека-дресьор зад огледалото...

И гарваните също възприемат звучи от човека. Ако пък някой пъстр папагал с извита човка заговори в клетката си с човешки глас, то тогава той може да излъже слуха и на самия човек.

За конете простират дебели възета, за да се научат да ходят според тях.

А стражната мечка се разхожда на открито, себи на съдийски трон като някакъв умен съдия, държи в лапите си, както можем да си помислим, везните на правосъдието.

И дивото животно изглежда като илацио ум.

А нали на това, на което природата не го е научила, човекът го е научил!

Виждал съм също укротител на лъвовете, който се ди на гърба на величественния лъв и с ръката си покорява силата на дивото животно.

Виждал съм също тежко и огромно животно с големи бивни.

Седицото върху него момче-индус с полицита на пръчка го кара да върви, обръщайки в една или друга посока тялото на огромната колесница.

Смелчага е бил онзи, който пръв си е помислил да укроти дивото животно, сложил му е ярмо на шията и го е накарал да вози огромната колесница. (Patrologia cursus com-

тествени науки, риторика и литература, поезия и музика. Идеал за св. Григорий е бил човекът на разума – християнинът с висока интелектуална култура и енциклопедична образованост, отличаващ се с обширни познания в различните области на живота и открит поглед към света. Способността за разумно мислене (λόγος) сродява човека с Божественото Слово (λόγος). Немалко редове в стихотворенията на св. Григорий са посветени на възхвалята на разума и учеността. Той казва: „За светилник на целия си живот признавай разума (λόγος) (PG 37, 909). „Нищо не смятай за по-добро от учеността“, пише той на друго място (PG 37, 994).

Свети Григорий е имал по-малък брат – Кесарий, към когото е питал чувство на дълбока обич. Той починал в разцвет на силите си и Григорий му посветил Похвално слово, в което е създал портрета на идеалния обществени деец, за когото са характерни три основни качества: образованост, висок професионализъм и дълбоко християнско благочестие. Ако св. Григорий е бил хуманитарист по образование, то Кесарий е изучавал предимно естествените науки, за да се дипломира като лекар.

Според св. Григорий изучаването на естествените науки може да бъде богоугодно дело и да води човека до благоговение пред мъдростта на Създателя: „От геометрията, астрономията и от науката, опасна за другите (т.е. астрологията – бел. М. И.), той избираше само полезното – благоговението пред Създателя чрез изследване хармоничността и подредеността на небесните тела; но избягваше онава, което е вредно в нея, и не приписваше на звездите нито ня-

КОНФЕРЕНЦИЯ

Рилският манастир – история, памет, духовност

От 28 септември до 1 октомври, под патронажа на Негово Светейшество Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит, в Рилската света обител се проведе международна научна конференция на тема „Рилският манастир – история, памет, духовност“. Форумът е част от проекта „Музикално-ръкописното наследство на Рилския манастир.

Двуезични музикални ръкописи (гръцко-църковнославянски) с ръководител чл.кор. Светлана Куомджиева, финансиран е от Министерството на образованието и науката и е реализиран със съдействието на Института за изследване на изкуствата при БАН и управата на Рилския манастир. В конференцията участваха учени от България, Гърция, Македония, Сърбия и представители от светогорския Зографски манастир.

В комплексен интердисциплинарен план се дискутираха теми, свързани с Рилския манастир – най-голямото духовно и просветно средище у нас и едно от най-големите на Балканите, с широко влияние в целия православен християнски свят

святото, което човекът е в състояние да принесе от себе си пред Бога: като благодарност към Него за всичките Му щедрости и велика милост към цялото творение. А това е и причината музикалното творчество в Църквата винаги да е надхвърляло тясно националните граници и поместните църковни традиции, билейки духовен мост за общение на всички нас, православните, които, където и да се намираме по света, славим и възпяваме Божието име според нашата православна богослужбена традиция, която се отличава с толкова много красота и дълбочина, и която е достигала, дотига и днес най-големите си висоти тъкмо в духовно-аскетичната традиция на православния манастир“.

Към конференцията се присъединиха и Негово Високопреосвещенство Неврокопски митрополит Серафим, Негово Преосвещенство еп. Евлогий – игумен на Рилския манастир, Негово Преосвещенство Главнишки еп. Йоан, монаси от манастира, докторанти и студенти от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

и с библиотека, която съхранява една от най-богатите колекции на славянски ръкописи в Европа.

В приветствието на Негово Светейшество патриарх Неофит към участниците в конференцията се казва: „Щастливи и радостни сме, че отново светинята на цяла България – Рилската света обител, приютава представители на научната общност, събрали се тук, за да споделят плодотворно от своя изследователски труд, посветен на непреходното културно наследство на Православната ни църква. С вековната си история, с богатата си духовна и културно-историческа съкровищница манастирът на св. Йоан винаги е бил притегателен духовен център както за нас българите, така и за нашите съседи, които винаги са виждали в лицето на Рилския пустинник свой верен небесен ходай, а в основаната от него света обител – крепост на вратата и благовестието и светилник, въздигнат нависоко, за да огрява с лъчите си онези, които са в тъмнина...“

Органична част от богослужението на Църквата, от общото дело на литургичната прослава на Всевишния Бог – на Неговото творческо, промислително и спасително дело, църковното песнопение винаги е било много повече от форма на музикално изкуство и изява на човешкия музикален и певчески гений. В него Църквата винаги е виждала още и особено важен дял от онова най-добро, най-чисто и

Участниците във форума имаха възможност да присъстват и да участват в богослуженията в храма, да разгледат музея на манастира, както и специалната изложба на ръкописи и старопечатни книги. В заключителната част на конференцията участниците и гостите чуха и специално подготвения за тях концерт на хор „Св. Наум Охридски“ с диригент г-н Андрей Касабов, който е и един от организаторите и участниците в конференцията. По-голямата част от прозвучалите песнопения бяха взети от двуезични музикални ръкописи от сбирката на Рилския манастир. Така концертът се превърна в музикална илюстрация на обсъжданите по време на конференцията теми.

След музикалните изпълнения епископ Евлогий изрази радостта си, че тези песнопения са напуснали сборниците и вече има кой да ги изпълнява, „защото те са нетленни за душите ни и ушите ни, а и невмие, музикалните знаци, сами по себе си не биха звучали така, както трябва, и ако не се изпълняват с вяра и със сърце, те си остават само знаци и нищо повече“. Негово Преосвещенство приветства певците, както и участниците в конференцията, и пожела да има много техни последователи и бъдещи успехи в делото им.

Предстои издаване на докладите от форума в сборник, така че да бъдат достъпни за по-широк кръг интересувани се от проблематиката.

Мартин МИТОВ

Можеш ли да фалираш откъм любов?

Преди няколко дни вървях по центъра и чух следния разговор между момиче и момче. Трябваше да уточня, че видимата им възраст не бе повече от 17 години.

Знаете, че в центровете на повечето наши градове, а и на европейските, има хора изпаднали, хора лишени от дом, прехранване и семейство, които просят, за да се прехранят.

На булеварда минах покрай възрастен господин, който се бе прихлутил и присвил, къде заради годините си, къде заради нелекия живот, който, може би, водеше. Момичето и момчето вървяха пред мен. Когато минаваха покрай възрастния дядо, момчето пушна пари в ръката му и продължи, а момичето с изненадан поглед го попита:

– Защо го направи?

– Ами, нали трябва да сме добри – каза момчето.

– Така ако даваш на всички, които просят, ще фалираш до края на булеварда – каза с лека ирония момичето.

Момчето нищо не отговори на тези думи. Смени темата на разговора. Подминах ги аз, но гумите на момичето остана-

ха да отекват в мен. Може ли да фалираш от любов? Този въпрос и досега стои пред мен. Знаем много за любовта, писало се е, говорено е, но някак си не можем да я разберем в пълнота, докато не я заживеем. Заживяването в любовта, т.е. отдаването изцяло на другия, иска дълбока жертва, която малцина от нас могат да положат и да дадат.

Във Второто послание до Тимотей апостол Павел казва, че „Лукави човеци и измамници ще напредват в злото, като заблуждават и биват заблуждавани. Но ти пребъдвай в това, на което си научен и което ти е поверено, като знаеш от кого си научен“ (2 Тим. 3:13-14). Тръгнал ли си по нанагоничеството, което е грехът, то обезпачено ще стигнеш бездната, затова и който се е отдал изцяло на греха и не му се съпротивлява, няма как да не напредне в него.

Ние пък, които сме Христови, трябва да пребъдваме, т.е. прелетно да стоим в това, на което сме научени, а и още да се учим, билейки младежи във вратата си.

Научени сме да бъдем с отношение към другите, което отношение трябва

да бъде провокирано от любовта ни и желанието да угодим на Бога. И ако трябва да се върна на цитатата, с която започнах, ще трябва да кажа, че не можеш да фалираш от любов. Любовта е преизпълваща сърцето, тя носи животворящия Божи Дух със себе си и променя по малко човека, до когото се е докоснала.

Любовта обаче често се изразява не само в нещо голямо, в нещо, което променя живота. Любовта много често, или да не кажа почти винаги, е в онези малки жестове, които те стоплят и докосват.

Ако някой те попита дали си ял или пил, дали си самотен или щастлив, дали ти е студено или топло, дали имаш нужда от нещо или пък има с какво да се похвалиш, ако ти подаде ръка, за да пресечеш улицата, или те настигне, за да ти даде изпадналия портфейл, пак е любов. И знай, че любовта не носи цела, не тежи. Шом някой те обича, няма да те насила, няма да те прихлупва. Ще бъде доволен и учим, билейки младежи във вратата си.

Ангел КАРАДАКОВ

Икона на св. Богородица замироточи в САЩ

Икона на Божията Майка започна да мироточи на 13 септември, в навечерието на празника на Св. Кръст, в православната църква „Св. Георги Победоносец“ в Бъфало, САЩ.

От енорията съобщиха, че на всенощното бдение по повод настъпването на празника на Св. Кръст иконостасната икона на Майката Божия е започнала да мироточи. Мироточенето според очевидците се е увеличило.

Местният архиепископ Михаил за Ню Йорк и Ню Джърси е благословил извършването на богослужения пред иконата на Божията Майка. Всеки ден от 9,30 ч. (освен в неделя и на празник) ще се извършва акадист към св. Богородица, а от 19 ч. ще се извършва Молебен канон.

От църквата припомнят, че подобни явления се случват за напомняне на верните, че Бог винаги е с тях и ги води към спасение.

За едно друго подобно чудо съобщиха и от църквата „Св. Анна“ в Олбрия, Орегон, САЩ. Църковното настоятелство там съоб-

щава, че икона на Божията Майка е замироточила по време на Причастния канон на 15 август – Успението на Св. Богородица.

ПОКЛОННИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ

Има такива жени. Среждали сме ги и в други обезлюдени селища на България – родопските села Долно, Косово, Ковачевица... Храмови пазители.

Една от малкото останали местни жители, на която са поверили ключа от

до кметството, с амбициозно развяващо се европейско знаме редом до българското. С общи сили успяваме да отворим и пристъпваме вътре. Надпис до южната ѝ врата пази датата на построяването ѝ – 1874 г. юни. В края на надписа е името на Иван Караатанасов, чийто паметник

Свещичките, които тя запали, набодо в пясъка в сандъчето на пода, за упокоение на отишлите си от този свят нейни близки и съселани.

На Пресвета Троица е посветен храмът. Светата Троица лично бди над това село и жителите му. Докато ги е имало, докато са живеели тук, край буйните потоци на Нейчовската река. Сега и тя е замлъкнала, и изгладените до блясък от водите ѝ каменни плочи лежат оголени на слънцето, мъртвешко сиви.

Четиринадесет жители са останали в селото. Престарели като къщите си и с души цветни и благоуханни като дворовете им. Но имотите в Катунище бързо се изкупуват от софиянци, бургазлии, сливенчани. Усилено се ремонтират, поправят падналите зидове, сменят покриви-

те... Селото се възражда за нов живот – селски туризъм, все по-популярен напоследък у нас. Едно от запустелите поради урбанизацията селища – архитектурен резерват от 1988 г., което ще отвори къщи за гости, механи, кафенета, работилници за занаяти, магазинчета за сувенири и музеи и ще се напълни с разноезични туристи. И слава Богу!

Дай Боже, покрай това и местният храм да се посъземе, да го ремонтират, да се изпълни с хора и живот, отново да стане място за молитва и богослужение!

А дотогава – Бог да дава сили на крехката баба Пенка, да го пази, подрежда и да се моли в него, докато в сандъчето с пясък свещите догарят!

Следва

Александра КАРАМИХАЛЕВА

Не от този свят

църквата. Тя се грижи да е почитена, подредена, тя посреща любопитните туристи и им разказва за храма, тя осведомява съселаните си какъв църковен празник е, кога има пост, продава свещи, наставява във вратата, тя бие камбаната за празник и за смърт... тя е единственият наместник на местния митрополит в селото.

Не помня имената на всички, но са живи в паметта ми: лицата им, прегърбените им дребнички фигури, срещите ни с тях и разказите им, и онова странно усещане, че са необикновени жени. Не от този свят.

Такава е и баба Пенка от с. Катунище, Котленско.

Насочи ни към нея мъж, който ни видя да обикаляме около високите стобори на храма и да надничаме през заключените порти. Намерихме я седнала в отрупания с цветя двор на къщата ѝ, заговорих я, помолих я да ни отвори църквата и тя веднага се съгласи. Когато стана, съжалих за молбата си – беше толкова мъничка, слабичка, приведена почти до земята. Големият железен ключ от църковната врата изглеждаше огромен в тъничката ѝ ръка. И, както се оказа – непосилно тежък.

– Да държиш ключа от църквата не е само да я отваряш и затваряш – обясни ми тя, – сърце не ми дава да я гледам как постее. Трябва да се помете, да се изперат постелките, да се забършат иконите, да се окоси тревата в двора... Все нещо ще се повреди... А аз нямам сили, немощна съм, та и жените ми помагат. Дойде синът ми от града да ме види, а аз го пращам в църквата да пооправи нещо. Добре, че му е на сърце, не отказва. Църква е – не можеш да отвърнеш глава и да кажеш: „не мога“, „нямам време“, „нямам сили“. От Бога са и силите, и времето, и всичко.

Така ни говори, докато се движим бавно към храма по стръмната криволинейна между зидовете на къщите улица. Отваря храма по големи празници, когато в селото има много приходящи. Свещеник идва от Котел, но рядко.

Портата на черковния двор е точно

откривам в подножието на камбанарията, издигаща се западно от храма. В неделя ден и по празници тук е кипяло оживление. Млади и стари са бързали за литургия. Кръщавали са се деца, венчавали са се млади и пак тук са завършвали земния си път жителите на Катунище, за което турците казвали: „осем къщи, девет хайдутина“.

Баба Пенка благоговейно ни отваря храма и тихо остава в ъгъла, за да ни остави да се помолим. После ни развежда из храма, който е белязал най-важните моменти и от нейния живот, и от живота на съселаните ѝ. Болно ѝ е, че днес се руши и се надява в скоро време да се намерят пари за ремонт на църквата, защото нейните грижи не могат да спрат големите парчета мазилка, които падат от тавана. Поне стенописи няма, които да се съсипват. Стените са бели, иконите прибраны на сигурно място от НИПК-а. (Национален институт за паметниците на културата). Само тези от иконостаса са по местата си, а двамата архангели в цял ръст пазят олтара с невидимите си мечове.

Пазят Светая Светих.

– Аз ще поостана в църквата – казва баба Пенка, докато ни изпраща на вратата. – На гробищата не мога да отида, далече е, ще постоя тук, докато догорят свещичките, да се помоля.

БЪЛГАРСКИ СВЕТИНИ

Рестаурация на стенописите в Бачковския манастир

Със завършването на почистването и рестаурацията на западната стена на съборния храм и на източния свод, приключиха работите по почистването на стенописите на майстор Моско Велев в манастирския храм на Бачковската св. обител през настоящата година.

За следващата година остава да се почистват олтартното пространство и да се отстранят развявяванията в притвора на храма.

Сегашната съборна църква „Успение Богородично“ на Бачковския манастир е построена през 1604 г. върху основите на старата Бакурианова църква и по образец на светогорските триконхални храмове.

Първоначално цялата вътрешност на църквата е била изписана, но единствено в притвора са запазени стенописи, които датират от 1643 г. Тази голяма и ценна зографска работа от първата половина на XVII в. дава основания

на някои специалисти да говорят за разцвет по онова време на т. нар. Бачковска зографска школа.

През 1850 г. върху сред-

новековната живопис в наоса е преизписан нов стенописен слой от Моско Одринчанин.

Бачковски манастир

ЗАПЧНА АБОНИРАНЕТО ЗА „Църковен вестник“ – 2018 г.

1 година	30,00 лв.
6 месеца	15,00 лв.
3 месеца	7,50 лв.
ед. цена	0,70 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ № 4
тел. 980-30-16, центр. 987-56-11/245,
e-mail: sinizdat@gmail.com

Отговорен редактор на броя:
Александра Карамихалева

Материали се приемат в електронен формат.

Сумите за абонамент да се изпращат по банкова сметка или с пощенски запис на името на Танка Тончева Христова, като се изписват точният адрес и пощенският код на абоната!

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ: УниКредит Булбанк – София, ул. „Алабин“ № 58 IBAN BG97UNCN96601018147018, BIC код: UNCRBGSF

„Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.